

ITEM ITEM I
TEM ITEM IT
EM ITEM ITE

revista de ciencias humanas

1

CENTRO DE ESTUDIOS UNIVERSITARIOS.
alicante

I T E M

Revista de Ciencias Humanas

Pilar Pedraza

12. Mayo - 1977

Con la colaboración de la
Caja de Ahorros de Alicante y Murcia

Enero - Junio

número 1

año 1977

CENTRO DE ESTUDIOS UNIVERSITARIOS - FACULTAD DE FILOSOFIA Y LETRAS

ALICANTE

SUMARIO

Manuel Moragón Maestre: <i>Presentación</i>	5
Enrique Giménez López: <i>Aproximación al estudio de la estructura social de Alicante en el siglo XVIII</i>	9
José Costa Mas: <i>Aspectos de la actividad industrial dianense</i>	29
Rafael Navarro Mallebrera: <i>Notas sobre el primer rococó en la Gobernación de Orihuela</i>	48
Juan Luis Román del Cerro: <i>La Función semántica del adjetivo</i>	65
NOTAS Y RECENSIONES	
Rafael Ramos Fernández: <i>Estratigrafía de la Alcudia de Elche</i>	85
Enrique Llobregat Conesa: <i>Un grafito de escritura púnica de la Illeta dels Banyets (El Campello, Alicante.)</i>	92
Juan Manuel del Estal: <i>Determinación del término municipal de Alicante por Alfonso X el Sabio y Jaime II de Aragón (1252 - 1296)</i>	96
Lluís Alpera Leiva: <i>Sociolingüística. Un art antic i nou</i>	110
<i>Recensiones</i>	114
<i>Fe de erratas</i>	118

I T E M Revista de Ciencias Humanas. Publicación semestral.

Dirección: Antonio Gil Olcina y Manuel Moragón Maestre; *Subdirector:* Juan Luis Román del Cerro; *Redactor Jefe:* Manuel Oliver Narbona; *Administrador:* Jaime Crespo Giner; *Consejo de Redacción:* Emilio Feliu, Jose Uroz, Rafael Navarro, Enrique Giménez, Mario Martínez, Enrique Rubio, María José Bono, Francisco Gimeno. M.A. Lozano.

Correspondencia, suscripciones, reseñas y distribución:

I T E M. Facultad de Filosofía y Letras de Alicante.

Suscripción anual:

España: 200 pts. Extranjero: 300 pts.

Número suelto:

España: 125 pts. Extranjero: 150 pts.

SOCIOLINGUISTICA: UN ART ANTIC I NOU

Lluís ALPERA

Dpto. de Lingüística Valenciana, Facultad de Filosofía y Letras, Alicante.

Ací, potser més clarament que en d'altres camps, cal començar per distingir entre el nom i la cosa. La història del nom és prou curta i clara. Sembla que va ésser encunyat precisament el 1952 per un senyor de Texas. Ara: el fet històricament important és que aquell rètol havia de fer fortuna. Per què? El fenomen ha estat, també com en d'altres camps, la convergència d'un nom amb una cosa. Es clar que això mateix ha estat, sens dubte, un esdeveniment molt significatiu. La cosa era molt més vella -de fet, immemorial-. Però, d'altra banda, també és cert que la seua trajectòria anterior a l'adopció més i més general del nom ens sembla ara, des del nostre present, una "prehistòria". Val a dir que, per alguna raó, l'aparició i difusió del nom ha fet època perquè ha coincidit amb d'altres esdeveniments. El camp existia de sempre i havia estat explorat molt sovint en moltes direccions. Tanmateix, no havia cristal·litzat. Hom no l'havia concebut com un conjunt coherent. En suma: no és pas per atzar que el mot "sociolingüística" sembla pertot associat amb innovacions molt recents, tot i que, en realitat, la sola novetat realment revolucionària és la cristal·lització i el reconeixement d'un camp que no era pas "verge".

Sens dubte, l'ordre més lògic ací és el cronològic: el més real. Cal començar, això és, per la "prehistòria"-que, prou típicament és o sembla obscura a primera vista-. Segurament hi ha hagut sempre i per tot una mena de *folk sociolinguistics* com a part integrant del sentit comú tradicional. De fet, pràcticament la totalitat de la lingüística "popular" o "profana", és clarament *socio*-lingüística. La gent no han pensat gaire en l'estructura lingüística en ella mateixa i per ella ma-

teixa. Quasi sempre els han interessat més les seues relacions amb contextos socials, geogràfics, històrics, culturals, etc. I quasi totes aqueixes relacions són essencialment *socio*-lingüístiques des del nostre punt de vista actual. Aqueix camp tan vast no ha estat encara explorat sistemàticament. Ha estat simplement (re)descobert a la llum dels nostres interessos actuals. Es obvi que entropessem amb la *folk sociolinguistics* sempre que observem les nocions, opinions i actituds de la gent en general. I això és certament part integrant de tota situació sociolingüística.

Però n'hi ha més. Almenys dins la nostra Civilització -que alguns anomenen encara "Occidental"- hi ha hagut una notable continuïtat de preocupacions, debats i especulacions sobre l'existència de la llengua en general i de moltes varietats lingüístiques particulars dins la societat. Potser els dos temes centrals han estat dos problemes quasi permanents i omnipresents. D'un costat, la promoció dels "vernacles". D'altra banda, la necessitat d'una *interlingua* que fes possible la comunicació malgrat la diversitat lingüística. Podríem dir, en suma, que el centre del pensament sociolingüístic en aquesta part del món ha estat Babel -cosa que l'anglès John R. Firth va percebre molt agudament als anys trenta-. Salta a la vista la coherència d'aqueix camp. Podríem posar tota la nostra tradició sociolingüística sota un rètol manllevat a la història italiana: *Questione della lingua*. El tema de la *interlingua* ha estat supranacional explícitament i per definició. D'altra banda, la promoció dels "vernacles" ha estat també un gran procés global ple d'interconnexions. Per exemple: el "cas" finès té manifestes analogies amb el basc, i la situació basca actual s'assembla en alguns sentits a la de l'irlandès. La unitat del conjunt és innegable -encara que els arbres han amagat el bosc-. Moments crucials com el Renaixement i el Romanticisme no han estat pas parroquials. Fins i tot els historiadors de la literatura saben que el Renaixement francès no va pas ésser independent de l'italià; i que hi ha connexions molt estretes entre totes les Renaixences més o menys "romàntiques" dels segles XIX-XX.

Hi ha un punt poc clar: l'aparició de la lingüística pròpiament dita. Abans de Chomsky, havia prevalgut en molts llocs la idea que tot havia partit de la filologia romàntica alemanya. Això, naturalment, era una llegenda. Ara hom reconeix generalment que la lingüística pròpiament dita és prou anterior a 1800. També podríem dir, des d'un altre punt de vista, que és posterior -alguns la fan partir de Ferdinand de Saussure, tot ignorant el context històric d'aquest que va ésser la *Belle Epoque*¹. Bé: llegendes a part, la *Belle Epoque* va ésser realment fecunda en especulacions clarament sociolingüístiques molt brillants -pensem en William D. Whitney i Hugo Schuchardt, per exemple. Més: precisament aleshores va cristal·litzar

l'anomenada *linguistique sociologique* fonamentalment francesa i lligada al cercle de Durkheim. El principal supervivent n'és Marcel Cohen.

Després de *circa* 1918, hi ha diversos corrents. Per exemple, hom comença a parlar de "funcions" de la llengua. Hi ha també la fantàstica teoria de Nikolaj Marr, que intenta de combinar una certa lingüística amb un cert marxisme. Segurament, però, els grans centres d'interès són pràctics. Hi ha processos de normalització lligats a revolucions no sols en certes parts d'Europa, sinó també a Turquia i a la Xina, per exemple. El cercle lingüístic de Praga va ocupar-se seriosament d'aqueixes qüestions, sols que sense allunyar-se massa de la lingüística pròpiament dita. Un altre centre d'interès eminentment polèmic i lligat a problemes pràctics va ésser el de les "minories" i el "bilingüisme", sobretot en relació amb l'educació. Aquest període intermediari mereix una exploració especial.

Arribem finalment a l'etapa crítica³ en què la difusió del rètol "sociolingüística" és prou exactament paral·lela a un procés de convergència i cristallització. Això, però, encara no sembla clar a tothom. Dissortadament, un rètol tan global com "sociolingüística" apareix massa sovint lligat a temes massa estrets. Hi ha, en efecte, un repertori de tòpics més o menys populars. D'un costat, les relacions entre llengua i classes socials - camps en què brillen sobretot el britànic Basil Bernstein i el ianqui William Labov. Es un camp en què hi ha hagut i hi haurà debats prou vius. Un altre camp és l'anomenat, massa estretament, *language planning*, generalment associat amb els països de l'anomenat "Tercer Món". Un altre tema és el dels *pidgins* i criolls, molt curiós. Naturalment, hi ha la qüestió molt general, i popular en algunes parts, de l'anomenat ensenyament bilingüe, molt òbviamment lligat a problemes i conflictes que no són pas gramaticals.

Tot això forma una mena d'arxipèlag que no justifica ben bé l'ús del terme global "sociolingüística" en la mesura en què els temes semblen encara inconnexos. Clarament, de la mateixa manera que la pedra angular de la lingüística pròpiament dita és la Lingüística General, la sociolingüística no cristallitzarà mentre no hi haurà una Sociolingüística General que sigui al mateix temps un punt d'arribada i de partida. En definitiva, la qüestió de si hi ha una cosa anomenada sociolingüística és la qüestió de si hi ha cap Sociolingüística General. I aqueix és un punt problemàtic. Hi ha, almenys, termes i conceptes usats en molts camps especials i que faciliten- o facilitarien- la discussió i la cooperació entre els especialistes. Ara: sembla que aqueixos termes i conceptes no constitueixen cap sistema. De tota manera, estem parlant de processos actuals. No podem doncs explicar-los estàticament. El que importa és la tendència. I no hi ha dubte que n'hi

ha una de prou general en aqueixa direcció. Breument: si la tendència es manté, és segur que hi haurà molt aviat alguna Sociolingüística General.

Hom no sabria ni tan sols enumerar els centres d'interès de la sociolingüística actual ni, menys encara, llurs interconnexions. Hi ha qüestions teòriques de gran interès que, en contrast amb les de la lingüística pròpiament dita, no han estat sistemàticament abordades encara. Naturalment, la primera de totes és l'objecte mateix de la sociolingüística. Tot indica que aqueix objecte és necessàriament l'ús lingüístic, *distint* de l'estructura lingüística. Ara: cal un esforç intel·lectual per a concebre i definir l'ús en termes prou globals i al mateix temps precisos. És possible que calgui una revolució científica i també és possible que aquest sigui el moment en què hom articuli una nova visió de totes les ciències socials i potser també de la ciència en general. Si és així, el lloc de la sociolingüística és necessàriament l'avanguardia. Hi ha, d'altra banda, qüestions interessants de mètodes i tècniques que poden ésser molt sofisticats, i sens dubte atrauran certes vocacions. Aqueix és l'aspecte més "científic" -en el sentit *no*-científic- de la sociolingüística. Finalment, hi ha coses d'interès infinitament més general. Com totes les obres humanes, la sociolingüística existeix en circumstàncies històriques concretes i lligada a problemes pràctics. És absolutament inevitable que, en determinats contextos, és "polititzi", si més no perquè s'ocupa de temes tabú i fins i tot tendeix a barrejar-se amb els debats públics. Idees rebudes i interessos creats poden, sens dubte, ésser objecte de crítica sociolingüística, i aquesta pot ésser "dissolvent".

Malgrat la seva venerable (pre)història, la sociolingüística és ara "actual", per sort o per dissort. La veritat és que el nou rètol no significarà res si no és el símptoma d'una innovació que, com qualsevol altra innovació, serà difícil, en gran part ingrata i en tot cas arriscada. Segurament, la divisió més radical dels sociolingüistes no és pas la d'especialitats ni la d'escoles. És simplement el contrast radical entre els qui serveixen la sociolingüística i els qui se'n serveixen. Tanmateix, és previsible que l'esforç creador dels primers tindrà efectes més durables que la frivolitat dels segons. Per als uns i per als altres, la sociolingüística és -en sentits molt diferents, és clar- una aventura.

NOTES

1. *circa 1868- circa 1918.*
2. *circa 1918- circa 1953.*
3. *circa 1953 i després.*